

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

УДК 34.03

Клименко О.В.,
к.ю.н., доцент кафедри теорії та історії
держави і права і конституційного права
Академії муніципального управління

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В СФЕРІ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізується вплив нового антикорупційного законодавства на сферу медичної діяльності.

В статье анализируется воздействие нового антикоррупционного законодательства на сферу медицинской деятельности.

In article influence new anticorruptible legislations on sphere of medical activity is analyzed.

Постановка проблеми. З 01 липня 2011 року набув чинності Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції в Україні» № 3206-VI. Законом значно розширений і конкретизований перелік осіб, що є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, і, відтепер, положення нового антикорупційного законодавства безперечно торкаються і сфери медицини.

Мета дослідження – визначення корупційної діяльності та мір покарання в сфері медицини. *Завдання:* визначити поняття корупції; визначити суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення в сфері медицини; визначити заходи із запобігання і протидії корупції у медичній сфері; визначити суть фінансового контролю з боку держави; визначити види відповідальності за корупційні правопорушення.

Ступінь наукової розробки теми. Не дивлячись на те, що в національній юридичній літературі існує багато визначень корупції, єдиного системного визначення, яке б охоплювало феномен корупції, не існує. І доречним вважається висловлювання М.І. Мельника на Міжнародному семінарі з питань відповідальності посадових осіб за корупційну діяльність про те, що центральним питанням відповідальності посадових осіб за корупційну діяльність на цей час залишається визначення такої діяльності та її видів [2]. З цього можна зробити висновок, що визначення поняття корупції, а також її основних проявів, залишається актуальним питанням і на сьогоднішній день.

М.Ю. Тихомиров пропонує розглядати корупцію як злочинну діяльність у сфері політики чи державного управління, використання посадовими особами наданих їм прав та владних повноважень з метою

особистого збагачення. На його думку найбільш типовими проявами корупції є такі дії:

- підкуп чиновників і громадсько-політичних діячів;
- хабарництво за законне чи незаконне надання благ чи переваг;
- протекціонізм - висування працівників за ознаками родинності, земляцтва, особистої відданості та приятельських стосунків [3].

Викладення основного матеріалу. Розглядаючи питання визначення «корупції», доречно буде розглянути значення, в яких це поняття вживається в міжнародно-правових актах.

Так, слід зазначити, що перша спроба визначити правову природу терміну «корупція» на міжнародному рівні зафіксована в Практичних заходах боротьби з корупцією, підготовлених Економічною та Соціальною Радами Секретаріату ООН. На VIII Конгресі Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності та поводження із злочинцями в Гавані 27 серпня - 7 вересня 1990 року було прийнято резолюцію з даного питання [4].

В главі I «Кримінальне законодавство» справедливо відзначалось, що термін «корупція» має швидше загальний характер і не є точним правовим терміном. «Найбільш явним проявом корупції є одержання хабара тією або іншою особою». Разом з тим зазначалось, що проявами корупції можуть бути й інші діяння, які не охоплюються поняттям хабарництва. Виходячи з подальшого змісту практичних заходів боротьби з корупцією, можна зробити висновок, що корупційними діяннями можуть визнаватись також «крадіжки, розкрадання та присвоєння державної власності з метою приватного використання», «зловживання посадовим становищем з метою неправомірного одержання окремих переваг, тобто будь-яке заплановане, передбачуване, необхідне або успішне отримання пільг у результаті необґрунтованого використання офіційного статусу та конфлікт інтересів – протиріччя між службовими обов'язками та особистими інтересами» [4].

До суб'єктів відповідальності за корупційні правопорушення включено таку категорію осіб, як посадові особи юридичних осіб публічного права. Щоб розібратися з тим, хто саме належить до цієї категорії суб'єктів корупційних діянь, необхідно спершу визначити, що є собою «юридична особа публічного права», а потім – хто є «посадовою особою юридичної особи». Юридичною особою публічного права є юридична особа, створена розпорядчим актом Президента України, органу державної влади Автономної республіки Крим чи органу місцевого самоврядування (ст. 81 ч. 2 Цивільного кодексу України).

Дещо складнішим є визначення поняття «посадової особи юридичної особи», оскільки точного його визначення законодавство не містить. Однак це поняття не є новим, та за роки існування антикорупційного законодавства склалася стала практика тлумачення цього поняття. Відповідно до чинного законодавства, посадовими особами вважаються особи, які обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій. Такі визначення надані в Законі

України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХП та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Однак зазначені закони є вузько спеціалізованими, а тому визначені в них поняття не можуть застосовуватися в широкому розумінні. У зв'язку з цим при трактуванні поняття «посадова особа юридичної особи» нерідко застосовують більш широке визначення «службової особи», надане в статті 364 Кримінального кодексу України, тим самим поширюючи на «посадову особу юридичної особи» виконання адміністративно-господарських функцій (ухвала Верховного Суду України від 28 жовтня 2009 р. у справі № 6-2735св09).

Відповідно до постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 5, зазначається, що організаційно-розпорядчі обов'язки – це обов'язки зі здійснення керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. У свою чергу, адміністративно-господарські обов'язки – це обов'язки з управління або розпорядження державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо). Таким чином, медичні спеціалісти, які працюють у державних чи комунальних закладах охорони здоров'я та відповідають хоча б одній із таких ознак: мають у підпорядкуванні хоча б одну особу, здійснюють функції з розпорядження чи адміністрування діяльності (в т.ч. консультативно-дорадчі), є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення. До таких категорій можливо віднести, зокрема, головного лікаря та його заступників, завідувача відділення та ін., які працюють у комунальних лікувально-профілактичних закладах.

Варто зазначити, що саме на ці категорії осіб законом передбачено обмеження щодо діяльності. На всі інші категорії медичних спеціалістів, зокрема рядових лікарів, обмеження не розповсюджуються. Однак у кожному випадку потрібно ознайомлюватися з посадовими інструкціями чи іншими подібними документами конкретних медичних спеціалістів».

Суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення згідно п. 3 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» виступають також особи, які постійно або тимчасово обіймають посади у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми. До таких суб'єктів відносяться посадові особи приватних лікарень, клінік.

Заходи, спрямовані на запобігання і протидію корупції. Посадовим особам юридичних осіб як публічного, так і приватного права заборонено сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій кредитів, пільг, укладанні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти); сприяти призначенню на посаду особи; втручатися в діяльність посадових осіб.

Особливості антикорупційних обмежень та відповідальність нових категорій суб'єктів корупційних діянь може мати найбільший вплив на активність учасників фармацевтичного ринку, зокрема, позначитись на проявах гостинності щодо лікарів, а також можливості спонсорувати фармацевтичними компаніями їхню участь в наукових та навчальних заходах (семінари, конгреси, конференції тощо). Адже виходячи із норм Закону, фармацевтичні компанії зобов'язані дотримуватися обмежень щодо вартості дарунків (організація семінарів, бізнес-ланчів, круглих столів, що проводяться для медичних спеціалістів в основному безоплатно). П. 2 ст. 8 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» дозволяє приймати дарунки, які відповідають загальновизнаним уявленням про гостинність та пожертви, якщо вартість таких дарунків не перевищує 50% мінімальної заробітної плати, встановленої на день прийняття дарунка (пожертви) одноразово, а сукупна вартість таких дарунків (пожертви), отриманих з одного джерела протягом року, - однієї мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня поточного року. Це означає, що станом на травень 2011 року медичні спеціалісти можуть прийняти одноразово подарунок у розмірі не більше, ніж 480 грн., а за рік у цілому – 941 грн. Таким чином, будь-які подарунки, що відтепер надаватимуться у розмірі більш ніж 480 грн. певним категоріям медичних спеціалістів, вважатимуться корупційними діяннями у вигляді: надання неправомірної вигоди; хабара, у разі встановлення причинно-наслідкового зв'язку між наданням такої вигоди і вчинком відповідного медичного спеціаліста на користь дарувальника».

Щоб уникнути корупційних правопорушень лікарям та медичним громадським організаціям слід укладати цивільно-правові угоди про співпрацю з фармацевтичними компаніями.

Немає обмежень щодо суміщення медичної практики з іншими видами діяльності, зокрема, з роботою в органах держави та місцевого самоврядування (п. 1. ст. 7).

Положення ст. 9 щодо обмеження роботи близьких осіб не поширюються на осіб, які працюють в галузі охорони здоров'я.

Посадові особи юридичної особи публічного права зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати за місцем роботи декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою, що додається до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». Особи, які не мали можливості подати до 1 квітня декларацію через перебування у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами або для догляду за дитиною, через тимчасову непрацездатність, перебування за межами України, під вартою, подають таку декларацію за звітний рік до 31 грудня. Особи, які не подали декларацію за минулий рік із зазначених причин і звільняються з цього місця роботи, зобов'язані подати таку декларацію до розірвання трудового договору (п. 1 ст. 12).

У разі відкриття посадовою особою юридичної особи публічного права валютного рахунка в установі банку-нерезидента вона зобов'язана в

десятиденний строк письмово повідомити про це орган державної податкової служби за місцем проживання із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента (п. 3 ст. 12).

Особа, яка претендує на заняття посади до призначення або обрання на відповідну посаду подає декларацію за минулий рік.

Види відповідальності за корупційні правопорушення. За вчинення корупційних правопорушень посадові особи притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової відповідальності.

Так, статтями 172-2, 172-3 Адміністративного кодексу України за порушення особою встановлених законом обмежень щодо використання службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з одержанням за це неправомірної вигоди, а також пропозиція або надання службовій особі неправомірної вигоди безпосередньо такій чи іншій особі у розмірі, що не перевищує п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (4670 грн.), або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 грн. до 2550 грн.) з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру. Одержання неправомірної вигоди у розмірі, що не перевищує ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (93400 грн.), - тягне за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 2550 грн. до 8500 грн.) з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру.

Статтею 172-5 Адміністративного кодексу України за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви) передбачено накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 425 грн. до 850 грн) з конфіскацією такого дарунка.

Порушення встановленої законом заборони щодо одержання дарунка (пожертви) - тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 850 грн. до 1700 грн.) з конфіскацією такого дарунка (пожертви).

При цьому слід враховувати, що для норм адміністративного та кримінального законодавства у частині кваліфікації злочинів або правопорушень сума неоподатковуваного мінімуму встановлюється на рівні податкової соціальної пільги. Розмір податкової соціальної пільги, відповідно ст. 169.1.1 Податкового кодексу України встановлюється у розмірі, що дорівнює 100 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для відповідного року. Ст. 21 Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» [1] встановлює у 2011 році прожитковий мінімум у розмірі з 1 січня – 894 гривні, з 1 квітня - 911 гривень, з 1 жовтня - 934 гривні, з 1 грудня - 953 гривні. При розрахунках розмірів штрафів використовується неоподатковуваний мінімум 17 грн.

Статтею 172-6 Адміністративного кодексу України за порушення вимог фінансового контролю, а саме, неподання або несвоєчасне подання декларації про майно, доходи, витрати і неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку в установі банку-нерезидента, - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 170 грн. до 425 грн.).

Статтею 172-7 Адміністративного кодексу України за порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів, а саме, неповідомлення особою безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів, - тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 170 грн. до 2550 грн.). У цій статті під конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

Статтею 368-2 Кримінального кодексу України незаконне збагачення, а саме, одержання службовою особою неправомірної вигоди у значному розмірі, на суму, що перевищує сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (93400 грн.) або передача нею такої вигоди близьким родичам за відсутності ознак хабарництва, - карається штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 8500 грн. до 17000 грн.) або обмеженням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Незаконне збагачення, якщо його предметом була неправомірنا вигода у великих розмірах (на суму, що перевищує 186800 грн.), - карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Незаконне збагачення, якщо його предметом була неправомірна вигода в особливо великих розмірах (на суму, що перевищує 467000 грн.), - карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

Використані джерела:

1. Дорогих В.М. Адміністративний штраф та неоподаткований мінімум доходів громадян у правозастосовній практиці / Митна справа №1(73)'2011, ч. 2. – С.468.
2. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. Монографія. – К.: Атіка, 2001. – С.33.
3. Тихомирова Л.В, Тихомиров М.Ю. Юридическая энциклопедия. – М.:1997. - С.215.
4. Практичні заходи боротьби з корупцією, підготовлені Економічною та Соціальною Радами Секретаріату ООН. Матеріали восьмого Конгресу ООН з попередження

- злочинності та поведження із правопорушниками. - Гавана, Куба.- 27 серпня – 7 вересня 1990. – ООН, Нью-Йорк, 1991.
5. Практичні заходи боротьби з корупцією, підготовлені Економічною та Соціальною Радами Секретаріату ООН. Матеріали восьмого Конгресу ООН з попередження злочинності та поведження із правопорушниками. - Гавана, Куба.- 27 серпня – 7 вересня 1990. – ООН, Нью-Йорк, 1991.
 6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). - 1984. - Додаток до № 51. - Ст.1122.
 7. Кримінальний кодекс України. Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. - № 25-26. - Ст.131.
 8. Податковий кодекс України. Закон від 02.12.2010 року за № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17. -Ст.112.
 9. Цивільний кодекс України. Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003.- №№ 40-44.- Ст.356.
 10. Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати. Закон України від 20.10.2009 № 1646 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 4. – Ст.19.
 11. Про Державний бюджет України на 2011 рік. Закон України від 23.12.2010 № 2857 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 99. – Ст. 3541.
 12. Про державну службу. Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-ХП. // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 1993.- № 52. - Ст.490.
 13. Про засади запобігання і протидії корупції. Закон України від 7 квітня 2011р. №3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3206-17>
 14. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. - № 24.- ст.170.
 15. Про судову практику у справах про хабарництво : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viaduk.net/clients/vs.nsf/0/AF9069A639235BVC3256EA70023DE40>

Рецензент: д.ю.н., доцент Лоцихін О.М.

УДК 347.195

Чуйков А.Ю.,

к.ю.н., старший викладач
кафедри адміністративного права та процесу
Харківського національного університету
внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ МИТНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена становленню системи митного режиму, що детермінує правопорушення у сфері митного контролю. Автор визначає суть цих митних режимів, пропонується спосіб вирішення проблеми використання цих термінів, визначаються їх типи і розглядаються окремі фактори, які сприяли створенню системи митного режиму.

Статья посвящена становлению системы таможенного режима, который детерминирует совершение правонарушений в сфере таможенного контроля. Автор определяет суть этих таможенных режимов, предлагается путь решения